

SZABADSÁG

POLITIKAI NAPILAP.

Előfizetési árak:
 Helyben: Negyedévre . . . . . 3 korona
 Másfelé: Negyedévre . . . . . 12 „
 Helyben: Negyedévre . . . . . 5 „
 Másfelé: Negyedévre . . . . . 20 „

Felelős szerkesztő:
 Rudnyánszky Gyula.

Kiadó laptulajdonos:
 László József.

== Egyesszám ára 4 fillér. ==
 Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Debrecen, Csapó-u. 9. — Telefon 275

A helyzet.

— nov. 3.

A politikai helyzet sulypontja ismét a parlamentbe helyezkedik. A kormányalakítás személyi kérdéseit jórészt elintézték és még csak két államtitkári állás betöltése igazolja a kormányzó pártot: a kereskedelmi és a földmívelési. A többi államtitkári állás dolgában már megtörtént a döntés. Megmarad állásában Gromon Dezső honvédelmi, Zsilinszky Mihály vallás- és közoktatásügyi, Graenzenstein Béla pénzügyi és Mohay Sándor igazságügyi és belügyi államtitkár Sándor János főispán lesz. Az utóbbi ismeretes arról, hogy a közigazgatás reformjának munkájában Széll Kálmán gyakran élt tanácsával és közreműködésével: egyébként Tisza István gróf sógora. A kereskedelmi és földmívelési államtitkár személyében még nem állapodtak meg és a politikusok e tekintetben ma is a már oly sokszor csalóknak bizonyult kombinációra szorultak.

A szabadelvűpárt-körben ma kevesen voltak. Az új miniszterek közül megjelent Tisza István gróf, Berzeviczy Albert, Hieronymi Károly. A személyi kérdéseken kívül főleg arról a választási reformról beszélgettek, melyet a Kossuth-párt értekezletén fölvetettek. A szabadelvűpártban nagyon hidegen fogadják ezt a javaslatot.

Az ellenzéken kezd ismét felülkerekedni a harci kedv és érdekes, Bánffy bárótól tudjuk meg, hogy előreláthatólag az új kabinet bemutatkozása sem lesz simább és gyorsabb, mint a Héderváry-kormányé. Ezt mondja ma Bánffy egy intervjuban és még egyebet is mond, azt tudniillik, hogy nem tudja föltételezni protestáns hitsorsosairól, hogy a kik a magyar nemzet jogait követelték tegnap, ma lemondjanak

azokról, mert a ki a jogokat megtagadja és programjában egyenesen elkobozza, protestáns vezérférfit. Bánffy báró egyébként kijelenti, hogy Tisza István gróf közt és közte áthidalhatatlan az ellentét a gazdasági kiegyezés kérdésében, mert ő az elválást kívánja, a magyar vezényszó kérdésében, mert az a jog törvényeinkben benne van és nemzeti önállóságunk lényeges attribútuma és a nemzetiségi politika dolgában, mert szerinte Tisza István nemzetiségi politikája nemzetietlen. Kijelenti azt is, hogy bár a főrendiház legközelebbi ülésein elfoglaltsága miatt nem vehet részt, a mint lehet, a főrendiházban is kifejti a Tisza-kabinettel szemben való álláspontját.

Apponyi Albert gróf a bécsi Zeitben nyilatkozik arról, miért mondott le a képviselőház elnökségéről.

— Erről a méltóságról — mondotta — főleg azért mondottam le, mert az utóbbi hetekben kénytelen voltam oly mélyen belemerülni a politikai ellentétekbe és a pártéletbe, sőt új politikai helyzet alkotásához is kényszerültem hozzájárulni, hogy nézetem szerint az nem egyeztethető össze a képviselőház elnökségével. A ki annyira beleavatkozik a politikai viszályba, mint az utóbbi időben kénytelen voltam azt én megtenni, nagyon kiteszi magát a bírálatnak és attól lehet tartani, hogy ez a bírálat az elnöki szék méltóságát és tekintélyét is veszélyezteti. Minthogy a harcoló politikusok közé léptem, nem lehetek bizonyos abban, hogy az egész Ház bizalmát élvezem-e.

Arról is nyilatkozott Apponyi gróf mit tesz, ha az ellenzék a magyar vezényszó kérdésében nyilatkozatra akarja kényszeríteni.

— Előre bocsátom — mondotta — hogy a közjogi kérdésekben vallott nézetemmel a szabadelvűpártban nem va-

gyok elszigetelve, mert a pártnak nagyon sok tagja gondolkozik úgy, mint én, köztük olyanok is, a kik azelőtt nem tartoztak hűveim közé. Ha az ellenzék ilyen akcióba fog, meg fogom tudni különböztetni, vajjon ez az ügy érdekében történik-e, vagy csak taktikai játék, melynek az a célja, hogy engem valamibe beleugrasson. Meggyőződéseim ellenére egyébként soha sem fogok szavazni, de annak az akciónak a módja, melyet meggyőződéseim érdekében kifejtetni szükségesnek látok, természetesen attól fog függni, vajjon az ellenzék szándékát komolyan lehet-e venni. Nem hiszem azonban, hogy az ellenzék ezt a kérdést a parlament elé vigye, mert ez az ő álláspontjáról, a mi ebben a kérdésben az én álláspontom is, éppenséggel veszedelmes lenne. Éppen az ellenzéknek kell attól óvakodnia, hogy az országgyűlésen oly határozatot provokáljon, mely a vezényszóra vonatkozó nemzeti jognak prejudikál. A kormány azonban ilyen határozatot nem is fog kívánni, mert ennek következménye a szabadelvűpártból való szecesszió lenne.

Apponyi gróf azután azt a reményét nyilvánította, hogy a parlamenti rend helyreáll, mert az obstrukció folytatása szerencsétlenség lenne az országra nézve. A szabadelvűpártban benmaradt, mert ellenőrizni kívánja, hogy a kormány a katonai reformot, melyet a kilences bizottsággal való megegyezés alapján programjába fölvetett, komolyan és hatékonyan végrehajtja-e. Nem volt oka a kilépésre azért sem, mert Tisza gróf megígérte, hogy abban a szellemben fog kormányozni, melyet ő is helyesel és maradt azért is, mert kilépése az obstrukciónak új táplálékot adott volna s így felelősége óriási volt.

A bécsi lapok és politikai körök is nagyban foglalkoznak az új magyar kormány katonai programjával és a félhivatalosak kivételével azt hangoztatják, hogy meg van

TOLNAI DÁNIEL

ajánlja legnagyobb választéku raktárát férfi-, női- és gyermekcipőkben.
Legjobb minőség. Olcsó árak.

Debrecen, Piac-utca 49. szám
 o a főpostával szemben, o

benne vetve az önálló magyar hadsereg alapja.

— nov. 3.

— **Megsemmisített mandátum.** A kir. kuria II. választási tanácsában Kelemen Mór elnök ma délben hirdette ki a kuria határozatát a Jakabffy István szalkai mandátuma ellen beadott petíció dolgában. A kuria ítélete ezuttal meglepő volt, mert nemcsak érvénytelennek jelentette ki a képviselőválasztást, hanem a kisebbségben maradt ellenjelöltet, Konkoly-Thege Sándort megválasztott képviselőnek jelentette ki, a mi ezuttal legeiőször történt a kuriai bíraskodás életbe lépése óta. A kuria ezenfelül egy sereg választó cselekvő és szenvedő választó képességét egy évre felfüggesztette. Az ítéletnek az szolgált alapjául, hogy a kir. kuria meggyőződött arról, hogy a Jakabffy választói közül 96 részint vesztegetés, részint etetés-itatás következtében szavazott Jakabffyra. Igaz ugyan, hogy Konkoly Thege szavazataiból is levont a kuria 38-at, a végeredmény mégis Konkoly-Thege javára ütött ki. A kuria számítása a következőképen alakult. A választáskor Jakabffy István összesen 1296 szavazatot kapott, míg Konkoly-Thegére 1249 voks esett. A Jakabffyra esett szavazatok közül a kuria 96-ot, mint fertőzöttet levont, maradt tehát 2200. Viszont Konkoly-Thege szavazataiból is fertőzöttnek talált a kuria 38-at, maradt tehát 1211 érvényes szavazat. A végeredmény tehát úgy alakul, hogy Konkoly-Thege Sándor tizenegy szótöbbséget kapott. A határozatról a kuria egy képviselőházat, mint a választási elnököt értesíti. A megállapított költségek Jakabffy terhére mintegy 20,000 koronára rugnak.

KÖZIGAZGATÁS.

× **A vármegye közg. bizottságának ülése.** A vármegye közigazgatási bizottsága Puky Gyula főispán elnöklete alatt e hónap 5-én délelőtt 9 órakor tartja meg a megyeháza közgyűlési termében e havi ülését.

× **Tanácsülés.** A város tanácsa Kovács József polgármester elnöklete alatt tegnap délelőtt 10 órától déli fél 1 óráig a városháza nagytanácstermében ülést tartott, melyen a tanács az egybegyűlt folyó ügyeket intézte el s megsemmisítette a köntösgát melletti legelőnek árverés útján történt bérbeadását.

EGYHAZ és ISKOLA.

Az új ev. ref. lelkész. A Kossuth utca új ev. ref. lelkésze, Szele György vasárnap, november 8-án délelőtt 9 órakor fogja a nagytemplomban megtartani beköszöntő-beszédét. Az istentiszteleten a presbitérium testületileg vesz részt. A beköszöntő-beszéd után a presbitérium az egyháztanácssteremben diszgyűlést tart, melyen a főgondnok fogja az új lelkészt üdvözölni. Szele György még e héten beköltözik a Kossuth-utcai lelkészlakba, melyet most javítottak ki.

Korán kelő gyermekek. E cím alatt a Szabadság vasárnapi számában oly cikelyt közöltünk, mely nagyon helyesen rámutatott arra a jogos kívánságra, hogy különösen a téli hónapokban az elemi iskolás kis gyermekek tanítása reggel 8 óra helyett 9 órakor kezdődjék. Kuthi Zsigmond, az izr. iskola jeles igazgatója e tárgyban levelet intézett lapunk szerkesztőjéhez azzal a felvilágosi-

tással, hogy az izr. iskolaszék már évek óta életbe léptette ily irányu határozatát. Ezt örvendetes tudomásul véve, reméljük, hogy a Svetits-zárda, a Dóczy-intézet s a város összes ev. ref. és róm. kath. elemi iskolái is követni fogják ezt a jó példát, mely a kis gyermekek egészsége szempontjából felette hasznos rendet biztosít a tanítás időbeosztásában. Kuthi igazgató ur levelét egyébaránt itt közöljük:

Tekintetes Szerkesztő Ur!

Becses lapjának vasárnapi számában F. Z. nagyon helyesen és okszerűen fejti ki abbéli véleményét, hogy az elemi iskolákban, különösen oly nagyobb városokban, mint Debrecenben is, a délelőtti tanítást 9 órakor kellene megkezdeni. Iskolaszékünk már évek óta hozta ezt a bölcs határozatot, melynél fogva a téli hónapokon át a tanítás az iskola valamennyi osztályában délelőtt 9 órakor kezdődik. Ugy a közegészség, valamint az egyöntetőség kedvéért tanácsos volna, hogy valamennyi elemi iskolában, legalább november—március hónapokban, délelőtt 9 órakor kezdődjék.

Debrecen, 1903. nov. 2-én.

Maradok az igen tisztelt szerkesztő ur kiváló tisztelője

Kuthi Zsigmond,
az. izr. isk. igazgatója.

Őszi gyűjtés. A debreceni ev. ref. főiskola részére a szokásos őszi gyűjtés (kápsálás) az idén folyó hónap 11-én, szerdán kezdődik s azt követő két napon folytatódik. A kápsálás idejét különben vasárnap az ev. ref. lelkészek a templomokban is hirdetni fogják s a hiveket az adakozásra felszólítják.

Választás. Az ev. ref. tanítóképezde tanári kara a főiskolai igazgató tanácsba Nagy József képezdei tanárt választotta.

Nyilvános nyugtázás. Az 1903. okt. hó 31-én tartott Protestáns Estélyen felülfizettek:

Kiss Áron 2 kor. Balogh Ferenc 2 kor. Márk Endre 2 kor. Kallós Lajosné

Titkos trónkövetelő.

Irta: Kovács Zsigmond.

A Haller család sok nevezetes embert adott Erdélynek.

Író ember is sok fordult elő közöttük, mert a Hallereknek vérükben volt a kardforgatásán kívül a tudományokban való buvárkodás is. Sőt egyik-másik a versírásra is ráadta fejét.

Haller János irta például fogarasi rabságában azt a híres könyvet, melynek „Hármas Istória” a címe. Nagypapáink még tanulták ezt iskolában.

Annyira közkedveltséget nyert ez az „Istória”, hogy első megjelenése után számtalan kiadást ért. Ma sem minden író munkája örvendhet ekkora közkedveltségnek.

Hanem ebben az alább elmondandó „Istória”-ban még sem arról a népszerűséggel dicsekvő íróról lesz szó, (bár ő maga is sok viszontagságon esett át,) hanem ennek testvéréről Haller Gáborról, a kit néhai való jó, Appaffy Mihály uram Erdélyországnak több időn át nevezetes szerepre hivatott fejedelme, titkos vetélytársának tartott és a ki ez oknál fogva szomorúan is fejezte be élete folyását.

* * *

Haller Gábor 15 éves korában már

a nagynevű Bethlen Gábor fejedelem özvegyének, Brandenburgi Katalinnak udvarába került, a bolott is apródi tisztet viselt,

Itt történt vele az a eset, hogy a mint később naplójában ő maga megírta: „átállott az reformáta religióra.”

Tudvalevőleg a Hallerek legnagyobb része a r. kath. vallásnak volt a hive. Atyja annyira meg is haragudott az ifju emberre, a miért vallást változtatott, hogy kerek tiz esztendőn belül még csak szóba sem állt többé vele.

Anyja, szentiványi Kendi Judit azonban továbbra is megtartotta őt szeretetében. Hiába! az anyák mégis csak lágyabb szívűek szoktak lenni, mint a tulszigoru lelkületű atyák. Az édes jó anya még abban is megsegítette hogy megletebb korában egyetemekre mehetett — mert nagy vala neki tudományok való vonzódása.

Be is került, a mikor a külföldi egyeteméről hazajött, Nagyságos Rákóczi György uram udvarába, hol bizalmas állásba jutott.

Gábor urfi kissé szerette a boroeskát a miért a fejedelem nem egyszer meg is mosta a fejét.

De azért kedves embere volt a fejedelemnek. Elvitte magával arra a nevezetes gyűlésre, a mely az akkoriban keltezett „szombatosok” felkötésén, k

ügyében lett volna hivatva intézkedni, ha ugyan akad reája mód.

Hanem hát a fejedelem ez alkalommal különösen kifakadt ellene.

A tárgyaláshoz ugyanis mindenféle könyvekre és írásokra volt szükség.

Gábor diáknak hagyta meg, hogy ezeket a könyveket keresse elő a könyvtárból, De az nehezen ment. A mikor aztán a könyvekkel belépett, a fejedelem bosszuságában ráírvált:

— No hiszen, ha bor lett volna ott, bizonyosan hamarabb rátalálasz!

* * *

I. Rákóczi György halálával az 1684-ban trónra került II. György, a már ekkor férfivá fejlődött Hallert Boros-Jenő végvár főkapitányává tette meg.

De hiába vétette körül Haller főkapitány ur új bástyákkal a várat: egy alkalommal, a midőn ügyes-bajos dolgai végett másfelé kellett járnia, a környéken portyázó török megröhintta a várat s azt be is vette.

S mivel innaen ekképen kimaradt, egy ideig minden méltóság nélkül kellett vesztegetnie.

A mikor aztán a török Rákóczi helyett Barcsayt ültette a fejedelmi székbe, Haller uram az ő pártjára állott.

Az 1659-iki országgyűlésen a váradi kapitányság betöltéséről is szó esett. A gyűlés Hallert jelölte ki ez állásra.

1 kor. özv. Márk Pálné 2 kor. Dr. Pótor Sándor 2 kor. Erdődy Lila 1 kor. Kiss József 1 kor. N. N. 1 kor. 50 fill. Hajdu Jánosné 3 kor. 50 fill.

Nem anyagi javakért dolgozunk, magasztos eszme: a kálvinista öntudat erősítése szolgálatában állunk s ennek erősítésére kész szívvel áldozzuk fel minden erőnket, minden tehetségünket, mégis jól esik látnunk a nemes, vallásos szívek eme megnyilatkozását, jól esik látnunk, hogy a na y közönség is szellemi és anyagi erejével egyesülten segítkezik az Istennek amaz országát építgetni, melyben a Krisztus és egyedül a Krisztus lesz minden mindenkiben.

A Isten áldja érette Mindnyájokat!

A Hittanszaki Önképző Társulat nevében Harsányi Pál szénior, elnök.

Szobrot Dankó Pistának!

Eelhívás adakozásra.

Bércék havas ormán az ő dalát zugja a szél.

Pásztortüzek mellett az ő dalát sirja a tilinkó az alföldi szép nagy rónaságon.

Fakadó szerelmet az ő dalával nyit a szerelmes legény kedvese szívében.

Megtört szívek vérző sebére is az ő mélabus danája hull harmatos levélként.

Aldott legyen a haló porában is, a ki annyi gyönyörűséget szerzett nemzetének, hogy ez a gyönyörűség el nem mulik, míg rózsa terem az ágon, míg könny reszket a szemben!

Méltó rája, hogy szobor hirdesse dieső emlékét.

Hegedün pengette ki örök időkre szóló halhatatlanságát: hegedüs szobrot a nagy dalköltőnek!

Álljon ott bűvös-bájós dalainak glóriájában a mormoló Tisza partján, hol porladó szíve tovább álmodja zengő költészetét.

Kinek lelkét csak egyszer is megreszkettette az ő lelkes dala: küldje be fillereit nótás Dankó Pista hegedüs szobrára.

Budapest, 1903. október havában.

Apponyi Albert gróf, Wlassics Gyula báró Splényiné Blaha Lujza, Rákosi Jenő Pálffy Ferenc Szeged szab. kir. város főpolgármestere. A szoborbizottság elnöke Pósa Lajos, tagjai Rákosi Jenő Beöthy Zsolt, Feszty Árpád, Bezerédi Gyula.

A felhívást ezeken kívül még 130 író, művész, szerkesztő és újságíró írta alá.

Adományokat elfogad minden lap és a Belvárosi Takarékpénztár Részvénytársaság Budapesten, IV., Kigyó-tér 1. szám, mely a szoborra begyűlő pénz kezelését szíves volt elvállalni.

Hét ember egy ellen.

Nagy verekedés a temetőben.

— nov. 2.

Tegnap este, mikor nyolcat ütött a torony órája, s a kapitányság által kirendelt tíz rendőr is hazament, titokteljes csend borult újból a megholtak birodalmára. Czudor Antal temetőcsész éppen bezárni indult a temetőkapuját, mikor a Stenczinger-féle sirbolt felől élénk társalgás zaja üt meg fülét. Nyomban odasietett, s ott egy nő társaságában hét fiatal embert talált. Előadta nekik, hogy neki egyházihatóságától szigorúan megvan hagyva, hogy a temetőt 8 órakor bezárja, azért kéri őket, hogy mielőbb

távozzanak. Erre a hét ember közül egyik rátámadt a védtelen temetőcsészre és botjával több kemény csapást mérve fejére leverte a földre. Többi társai részben mulattak a látványon, részben pedig segédkeztek hőstársuknak. A nagy zajra és jajveszékésre a csész felesége a helyszínre sietett, mire a fiatal emberek megfutottak; úgy hogy a csészné már csak férjét találta ott vérbe fagyva.

Az eset hírére — mely gyorsan terjedt el a városban — két biztos azonnal a temetőbe ment vizsgálatot tartani. Legelőbb a bántalmazott temetőcsészt hallgatta ki, a ki azonban sem a nőt sem a férfiakat nem ismerte. Mindössze annyit tud, hogy uri emberek voltak. Az erélyes vizsgálat minden bizonynyal ráfog vezetni a tettesekre. Annyit azonban előre mondhatunk, hogy az a temetőcsész alighanem téved. Nem lehetnek azok uriemberek! Művelt lelkületű uri ember nem teszi azt, hogy halottaknapján, a temetőben, a mely mégiscsak a templom után a legszentebb hely, összeverjen egy védtelen embert csak azért, mert az hivatali kötelességét teljesítette.

S Z I N H Á Z.

Műsor.

Nov. 3. kedd: *Fifin*, daljáték. B.

Nov. 4. szerda: *A mintaférj*, bohózat. C.

Nov. 5. csütörtök: *Fifin*, daljáték. A.

Nov. 6. péntek: *Serge Panine*, színmű. B.

Nov. 7. szombat: *Fifin*, daljáték. C.

Nov. 8. vasárnap: délután *A madarász*, daljáték, este *Herbelin papa*, bohózat.

— (Toldi Miklós.) Tegnap este eléggé felt ház előtt Toldi Miklós a magyar daliás időkől merített történeti színmű került előadásra. A darabot kerek, jó előadásban és tetszős külső kiállításban

Gyűlés után oda intette magához Hallert Barcsay és így szólt hozzá:

— De aztán jobban vigyázz rá, mint ahogy a borosjenői várra vigyáztál! . . .

A vár miatt, no meg a fejedelmi szék miatt Rákóczi és Barcsay között rövid időn háborúságra került a dolog. A vesztes Rákóczi lett, mivelhogy a gyalufenesi csataterén Barcsaynak kedvezett a hadi szerencse.

Barcsay Hallert egyenesen Ali basához küldte, hogy a török által követelt nagy hadisarc elengedése vagy legalább leszállítása végett vele alkudozzék.

— Hát ti kutyák! még alkudni mertek? — ezekkel az ékes szavakkal fogadta a mondókáját elvégezni is alig tudó követet a basa. — Fogjátok meg! — intett aztán katonáinak — tegyétek lábára a legsúlyosabb vasat.

Azzal elhurcolta magával Várad alá, ahonnan csak akkor bocsátotta szabadon, amikor a vár megadta magát neki.

* * *

Változtak aztán az idők.

Barcsayt az időközben fejedelemmé választott Kemény János haddal támada meg.

Haller az utóbbi pártjára állt s vele együtt vívta meg e nagyszőlősi csatát 1662-ben. De a csatában Kemény elesett s így Haller menekülni volt kénytelen.

Egy ideig Görgény várában huzta meg magát, mígnem végre aztán másokkal egyetemben ő is meghódolt Apaffynak, az onnan választott fejedelemmel.

A kolozsvári országgyűlés, mint előbb Barcsay tette, ismételtén őt menesztette Ali basához Temesvárra, hogy a tulságosan nagy adó miatt néminemű engedékenységet eszközöljön ki.

A rendek hiába várták Hallert. A basa 8 egész hónapban át tartotta magánál, aztán vitte Nádorfehérvárra, hol az épen Magyarország ellen induló nagyvezérnek bemutatta.

— Fiam! — szólt hozzá a nagyvezér.

Te ügyes embernek látszol. Talán többet is érnel, mint az a gyámoltalan — Apaffy, ha trónra jutnál. Meglássuk veled még lehet valamit tenni!

Apaffynál gyanut keltett Haller sokáig való távolmaradása. Követeket küldött hát a nagyvezérhez, ki azonban azt izente neki, hogy sétáljon el Érsekújvárra — ott majd beszél vele . . .

Haller észrevette, hogy baj van s levelet írt Apaffynak, mentegelve magát, hogy az amit róla híresztelnek, nem igaz.

De Apaffy nem adott hitelt a mentegő levélnek. Ellenlábának tartotta Hallert.

Amikor Apaffy megérkezett Érsekújvárra, gyanutlanul csatlakozott hozzá. Sőt amikor Apaffy a nagyvezérrel bevégezte tanácskozását, egész nyugodtan indult a tejedelemmel Erdély határai felé.

Egyszer csak utközben utánuk iramodik egy csapat török fegyveres, élőkön egy kapucsi basával.

A basad oaszól Hallerhez:

— Valamit a nagyvezér elfelejtett neked tubtuladni. Jere most velem vissza.

A többit majd megtudott ott! . . .

Szegény Haller rosszat sejtett. De azért ment, mivelhogy lát nem is volt hatalmába ellenszegülni.

Amint visszaérkeznek, a nagyvezér haragos arccal ekkép rivalt rá:

— Miért mentél el te hír nélkül? Most ezért lakolnod kell!

Azzal átadta csauszainak.

— Egy óra mulva hozzátok hozzám a fejét! . . .

Es akként történt, ahogy a hatalmas nagyvezér megparancsolta.

* * *

Igy lett vége a híres Haller-család egyik kiválóbb tagjának az ur 1663-ik évében, aki élete folyásáról hosszú időn át naplót vezetett. De akinek szomorú kimutatását már mások jegyezték föl.

játszották el színészeink. Toldi Miklós hősi, daliás alakját *Klenovits* György kifogástalanul jól személyesítette, de jó és jellemző alakítás volt a *Csikv* László-é is, akit Toldi Györgyöt játszott. Helyesen játszott *Arday* Ida, de nem kevésbé jellemző alakítást mutatott be a két sirásó és Toldy Miklós szolgálja az öreg Bencze is. A közönségnek az este igen felemelő szórakozásban volt része, a mi e darab ssép nyelvének és történeti látterének érdeme. Kár, hogy Toldy temetői álomlátásakor a bemutatott pompás képek a villamos szívetítő hiányában hatásukban sokat vesztek. — Az előadás szereplőit és a katona zenét is magyar nótáért többször megtapsolták. Az igazgatóság pedig igazán többször is hozhatna színre magyar és jóízű dolgokat, mert bizony-bizony tegnapra se fizetett rá.

H I R E K.

N a p l ó.

Liparmuseum nyitva minden vasárnap és húsvépen. Nőegyleti szövő ipar tanműhely nyitva — vasárnap kivételével — mindennap délelőtt 7—12-ig és délután 2—6-ig.

* **Személyi hir.** Blaskovits István pécsi kir. táblai elnök tegnap Debrecébe érkezett s néhány napig itt időzik.

* **Komáromi Csipkés György iskolai bizonyítványa.** Nagy becsü ereklével gazdagodott mai napon a kollegium levéltára. Komáromy tudor, aki tegnap Kolozsvárról jelen volt a Komáromy ház emléktáblájának leleplezésén, — családi levéltárából magával hozta és a kollegiumnak ajándékozta nagynevü ősenek, Komáromi Csipkés György debreceni profeszor és prédikátornak, a híres bibliafordítónak a komáromi iskola által 1646-ban kiállított eredeti iskolai bizonyítványát. Komáromy tudor — családjának utolsó férfi tagja — megígérte, hogy családi levéltárából más értékes okiratokat is fog küldeni Debrecébe.

* **Néhány sor irás Csokonai sirjéről.** A szatmári békekötés emlékezetének ünnepe úgy látszik nekünk, hogy háttérbe szorította Csokonai emlékezetét. — Legalább is tegnap délután öt óráig nem láttuk nyomát sem az emlékezésnek a nagy, nemzeti költő hatvan utca végén levő sirján. Szegény költő, ki ezer és ezer virággal szórtad be, pazar kezekkel a magyar irodalmat — egy század mulva uem jutott neked a megemlékezésnek egy nefelejesszála sem a halottak emléknapján. Ha nem alkotott volna teremő lelked ma is becses műveket, az ősz virágát már azért is megérdemelted volna mert ifjukorodban omlottál össze. Sirod körül mindenütt megnyilatkozott a kegyelet és megemlékezés, csak a te ércemléked volt komor, hideg és virágtalan. De nem! Egy egyszerű, magyar asszony mégis megemlékezett rólad. Szeretettei sirjára vitt egy koszorút és mikor azt könnyeivel beszentelve egy hő fohász kíséretében az öt szerető szívek poraira

levette virágait, megállott távozása előtt a költő sirracsánál. Azután visszament koszorujához és abból néhány fehér őszirózsát kiszakítva, azokat a költő sirjára helyezte. Megkérdeztem, hogy talán rokona Csokonainak? Köszönöm szives kérdését — felelé — nem vagyok, de hallottam, hogy nagy tudománya volt, most nem gondol vele senki. És én úgy éreztem e pillanatban, hogy nagy igazságot mondott ez a keresetlen beszéd, az még éppen hitté, erős meggyőződéssé vált bennem, hogy a nagy költő szellememe jobban örült e néhány virágszálnak, mint egy hideg babéredőnek.

* **Benedek János beszámolója.** *Benedek* János, a hajdu-böszörményi kerület képviselője, a Debrecen érdemes főszervezője, jeles íróársunk vasárnap tartotta beszámolóját Hajdu-Böszörményben Benedek János a függetlenségi párt egyik legjelesebb, legtevékenyebb, nagy tudású, lelkes, oszlopos tagja, ki a magyar nyelvért vívott nemzeti küzdelemben is részt vett s a pártnak egyik vezető egyénisége. Beszámolója iránt rendkívül nagy volt az érdeklődés. Benedek bejelentette, hogy a párt a harcot Tiszával is kérlelhetetlenül tovább folytatja. A beszámolót, melyre Benedeket Hentaller Lajos és Papp Elek képviselőársai is lekisérték, óriási közönség hallgatta s a képviselőt választói tüntető helyesléssel fogadták. A választók a város közönségével együtt ünnepelelék a népszerű képviselőt, akinek tiszteletére déiben 500 terítékű lakoma volt, melyen a megjelent képviselőkön kívül Sóvágó Gábor, dr. Lövinger Ármán, dr. Varga Lajos, dr. Dobó Sándor és mások mondtak sikerült felköszöntőket.

* **Emlékezzünk regiekről.** A Csokonai kör díszes emléktáblával jelölte meg a Komáromi házat és ezen emléktáblát tegnap délelőtt leleplezte. Ezen tábla most már láthatólag fogja az évek hosszú során át hirdetni, hogy ebben az épületben született meg a szatmári béke. De ha visszaszáll a lelkünk azokra a legendás időkre, melyekben a nagy Rákóczi lánglelke utat mutatott a szolgaságból a szabadságra, ha eszünkbe jut az a tenger küzdelem, mely a legönzettelebb és legnemesebb vezére és fejedelmek hosszú éveken át egy szent eszme hősvé és apostolává avatta, ha az ő honszerelmi lángjának melege kétszáz év után is áthatja szívünket ha látjuk a világtörténelem egyik legtisztább alakjának szomorú tragédiáját, felsir lelkünk a márványtábla tudtára. Mert a szatmári béke elismerte a fejedelem sikereit. Befedte a nemzet szabadságát talán örökre. Végleg hontalanná tette azt a nagy embert, a ki nem a maga dicsőségéért fáradt, hanem nemzete szabadság fájának lombjairól álmodozott. Bár ne itt, nem a mi városunkban történt volna ez a feltámadás nélküli temetés. Átengedhettük volna ezt a dicsőséget a labanclelkü városoknak szívesen. Mi, nagyon sokan e tábláról a

nagy Rákóczi hazafiui fájdalomtól elborított arcát olvassuk le. Nekünk fáj ez az emlék, mely nem a dicsőségről beszél nekünk, hanem arról a megnevezhetetlen fájdalomról, mely a legszentebb eszmék koporsójánál fog el bennünket. Elmondhatjuk ez emlék láttára a klasszikus költővel: infandum judes renovare dolorem . . .

* **A jurista bálbizottság értekezlete.** A jurista bál tisztikara e hónap 4-én szerdán délután 6 órakor *Vecsey* Imre városi főjegyző rendező bizottsági elnök hivatalos helyiségében a városházán értekezletet tart, melyen a bálra vonatkozó előkészületeket fogják megbeszélni.

* **Vadászok a Hortobágyon.** Most van a vadászat legfőbb idejének a kezdete. Nem is csoda, ha vadászaink az időjárás kedvezését is felhasználva egyidejűleg keresve-keresik az alkalmas vadászterületeket, minő főleg szárnyasokban a Hortobágy. A Hortobágy, városunk ezen ékes gyöngye, hol vadlud és vadkacsa vadászaton most az ország minden részéből egybegyűlt vadászcsereg lesi a jó szerencsét, köztük Csoy József, ki magát egyenesen Árpádtól származtatja és barátai gróf Lizzo Noris Kristóf és Békéssy László.

* **A gazdasági intézet kegyelete.** A debreceni m. kir. gazdasági tanintézet tanári testülete és hallgatósága halottak napján kegyelettel emlékezett meg a Debrecenben eltemetett halottairól, *Domokos* Kálmán igazgató és *Karsowszky* Attila tanítvány illetőleg hallgatóársról; amennyiben egy a tanári testület, valamint a hallgatóság testületileg koszorút helyezett drága halottaik sírelkére.

* **A konstantinápolyi Rákóczi zárandoklat.** A Rákóczi-zárandoklat egy kis töredéke a zivataros Márványtengeren lehajózott Rodostóba, a bujdosók egykori lakóhelyének meglátogatására.

A rossz összeköttetés és kényelmetlen kis hajók miatt mindössze hárman vállalkoztak a kockázatos utra: Szádecy Lajos, Márton Mátyás prépost és Vinczehid Ernő torontáli főjegyző. Rodostón fényes fogadtatásban volt részüik. A város közönségének érdeklődése mellett nézték meg a magyarok egykori házeit, Rákóczi, Bercsényi fényes termeinek maradványait, a kápolnát, a magyarok kútját stb. Felkeresték ezután a görög templomban Bercsényi, Esterházy, Sibrik sirjait felemeltették Bercsényi márványkövét és konstatálták, hogy hamvai a sírkő alatt vannak, dacára a többszöri templomátalakításnak. Másnap Márton Mátyás prépost misét mondott Rákóczi kápolnájában s lefényképezték a magyar emlékeket. A kormányzó basa fényes ebédjén, a szultán nevében éltette a magyar-török testvériséget és a magyar királyt, mire a magyar vendégek a törökök és a szultán éltetésével válaszoltak. A kivándorlók a szárazföldön át utaztak vissza Konstantinápolyba s a kormányzó katonai kísérettel látta el őket a három órányira fekvő vasut állomásig, hova éjszaka utaztak.

* **Struchly Lipót őrnagy.** A hivatalos lap vasárnapi száma kedves ajándékot hoz Magyarországnak. Nemzeti hősünket *Struchly* Lipót századost, a kinek a magyar nemzettel szemben tanusított viselkedése oly megérdemelt pártfogásban ré-

szesült Ausztriában, századosól *örnagygá léptették elő*. Hálálkodással és szeretettel köszöntjük a vitéz embert, a ki bizonyosan keresni fogja az alkalmat, hogy a magyar nemzetet újból megstrutchlyzza.

* **Eötvös Károly a helyzetről.** Eötvös Károly így nyilatkozott: Azt hiszem, hogy Tisza Istvánnak nem lesz sulyos a helyzete. Hiszen, most már csak két párttal kell neki operálnia: az ószeresekkel és a leszerelésekkel. A vajda ezt a kijelentést természetesen nem politikai körben, hanem a budapesti Abbázia kávéház törzsasztalánál tette, a hol az ő sok zamatos anekdotája közt az ilyen ószeres-leszeresféle szójáték is elcsuszlik.

* **Halálozások.** A tegnapi nap folyamán a következő haláleseteket jelentették be az anyakönyvi hivatal halálozási osztályánál: Némethy Róza ev. ref. 19 hónapos, Nelken Salamon izr. 50 éves, Somogyi Mária róm. kath. 36 éves, Szabó Ilona ev. ref. 2 éves, Flezsár Ignác róm. kath. 78 éves, Guthán Eszter ev. ref. 21 hónapos.

* **Talált ókori pénzek.** A légszeszgyár igazgatósága még mindig folytatja a nagy köröső lefektetésének a munkálatait. A munkálatok a város nyugoti részén folynak és az ásások sokérdekes dolgokat hoznak napfényre. Egyik volt az, hogy nemrég megtalálták a régóta kutatott debreceni polgárok óskori temetkezési helyét. — Most a napokban újabb régiségekre bukkantak a munkások az ásások alkalmával. Nagymennyiségű régi pénzt találtak. Nem egy helyen találták a pénzt, 50—60 méter távolságra, hol egyet, hol többet. — A pénzek között több Arpad korabeli pénz is van. A légszeszgyár igazgatója a talált értékes régi pénzeket átadta Kovács József polgármesternek, ki azokat a létesítendő városi muzeumban helyezi el.

* **Alapszabály jóváhagyás.** A belügyminiszter a helybeli kereskedelmi csarnok alapszabályait jóváhagyta.

* **Levél a Tátrából.** Felső-Szepesből írják nekünk: Tátra-Lomnicon a jelenlegi kedvező őszi időjárásban serényen dolgoznak az új nagyszabású vendégépületen, melyet a nemzetközi hálókocsitársulat a magy. kir. kinestárral kötött bérszerződés folytán, a jövő 1905-iki idény kezdetéig elkészíteni tartozik. Ez a ház a fürdőtelepen kívül a hegyoldalon a villák felett egy emelkedésen épült, honnan remek kilátás a havasokra és a Poprád völgyére nyílik; és főleg oly vendégek számára készül, kik hosszabb ideig ott a hegyek közt tartózkodni óhajtván, kényelmes otthont kívánnak és azt ott, valószínűleg meglehetősen magas árk mellett, találni fogják. A vendégházban lakók számára az épületben külön konyha is lesz. A vállalat külföldi látogatókra számít és a költséget nem fogja kimélni egész Európában, sőt Amerikában kellő reklámot csinál, hogy tömeges látogatásra és állandó tartózkodásra a Tátrába vonza a gazdag osztálybeli külföldieket, kik egyuttal a társulat háló-kocsijait is használni fogják. A Csorbai tónál egyelőre nem épül semmi, ott bőven van látogató de Tátra-Lomnicot mindenképp emelni és világfürdővé akarja tenni a bérlő társulat.

* **Az új bor.** Mindenütt vége már a szüretnek, sőt a legtöbb helyen már ki is forrott az új bor. Bőven fizetett a szőlőtőke, körülbelül háromszor annyi bor termett az idény, mint tavaly. De nem csak mennyiségre, hanem minőségre is

felette áll az ideai bor a tavalyinak. Az új bor jóságát legjobban bizonyítja az, hogy vasárnap egész hétfő reggelig 24 részeg ember ellen tettek feljelentést utcai botrányért és 13-at kísérték be botrányos részegségért. Hát nem boldog a magyar így szüret után?

* **Szélhámos ügynök.** Egyre-másra panaszkodnak a rendőrségen, hogy egy csaló, ki kávé- és konyak-ügynöknek adja ki magát, füt fát becsap áruival, mert a lepecsételt konyakos üvegekben csak cukros víz, a kávé csomagokban meg tengeri van, a becsapott emberek között különösen sok a kiskereskedő. A csaló ügynököt a rendőrség körözi.

* **Botrány a Hier miatt.** Tegnapelőtt tartott egy 44. gyalogezredbeli hadnagy, ellenőrzési szelét Dombóváron — és mint ottani levelezőnk írja — ez a hadnagy ur is hévvel védelmezte a közös hadsereg német nyelvének egyeduralmát. Három katona ugyanis a Hier helyett elég bátor volt Jelennel jelentkezni. Ez annyira felbosszantotta a hadnagyot, hogy mindhárom tartalékosat 2—3 három napra, be akarta csukatni.

A tartalékosok máv. alkalmazottak voltak és így ha lecsukják őket esetleg elvesztették volna állásukat. Az illetők megmondták ezt a hadnagy urnak — de ő rendíthetetlen maradt. Célt azonban nem ért, a dombóvári főszolgabíró humanizmusa és hazafisága megmentette a fogságtól a tartalékosokat. A főszolgabíró ugyanis kijelentette a hadnagy előtt, hogy ilyen célra nem engedheti át a közigazgatási fogdát. A hadnagy kénytelen volt a tartalékosokat szabadon bocsátani, de egyben feljelentést tett Tolna vármegye alispánjánál a szolgabíró ellen. Dombóváron most érdeklődéssel várják, hogy milyen eredménnyel fog járni a feljelentés.

* **Véres szerelmi dráma.** Bécsből sürgönyzik: Egy hernalsi vendéglőben az éjszaka véres szerelmi dráma történt. Havlica József előmunkás agyonlőtte menyasszonyát, a ki szakítani akart vele. A boldogtalan leágyt haldokolva vitték kórházba. — A gyilkos fiatalember főbe akarta magát lőni, de megakadályozták benne és letartóztatták.

* **Vérező családapa.** Paksról írják Borzalmas módon és vadállati kegyetlenséggel irtotta ki november elsejére virradó éjjel Horváth Ferenc 35 éves tengelicai földmives családját. Egy közönséges fanyelű bieskával átmetszette alvó 6 éves kis fiának nyakát, az életlen késlen iszonyu sebet ejtve rajta. A kis gyermek küzdött ugyan atyjával, mondja a megejtett orvosi vizsgálat, de az addig nyiszálta a gyermeke nyakát, míg az meg nem halt. Azután feleségét, ki mélyen aludt, akarta meggyilkolni, de az az első vágásra, mit a férje nyakán ejtett, felébredt és iszonyu küzdelem támadhatott közöttük, mert az egész szoba és ágynemű vérrrel van befecskendezve, végül oly vágást tett Horváth felesége nyakán, hogy az összeesett és meghalt. A szomszédok a sikoltozásra esendőrökért szaladtak, mire a esendőrök csakhamar meg is érkeztek. Mikor a esendőrök el akarták fogni, saját nyakának fordította bieskáját és gégecsövét átmetszette, életveszélyes sebet kapott, mely miatt nem lehetett kihallgatni. Az esetről táviratilag értesítették a járásbírókat. Krivácsy aljárásbíró és Somogyi Zsigmond járásorvos azonnal a helyszínére mentek és jegyzőkönyvet vettek fel az esetről, de Horvátot nem hallgathatták ki, mert már akkor haldoklott. Tettének oka a szomszédok véleménye szerint féltékenység volt.

* **Drága galambok.** Londonban a múlt héten 72 galambot árvereztek el egy különös fajtaból, mely iránt a galambtenyésztők annyira érdeklődtek, hogy az árverésre Londonban Anglia összes részeiből összesereglettek. Egy kis galambért, mely csak egy fontot nyomott, 1200 koronát adtak. Egy másik példány 1000 koronáért kelt el. Az árverésen összesen 18,000 korona folyt be. A kristály-palotában jövő hóban kiállítandó galambok értékét 100,000 koronára becsülik. Nagyon becses fajta az ugynevezett bagoly galamb, melyből egy galambháza való a múlt hónapban 52000 koronáért értékesítettek.

* **Zsidó gyarmatok Bessarábiában.** Az orosz kormány tanulmányuttra küldte dr. Hofstädtert, az ismert nevű agronom professzort annak tanulmányozására, milyen eredményt értek el a zsidó telepek Bessarábiában? A professor tanulmányutjáról részletes jelentést közölt a Nov Wremja-ban és konstatálta, hogy a zsidó földművelőnek nem való. Többre becsülik a kiskereskedést a földturásnál, mert ez már őstermészetük. — A földet szívesen adják bérebe a környékbeli parasztságnak, mert kellemesebbnek tartják kis boltban ülve kizsákmányolni mások erejét és szívesebben dolgoztatnak, ha éppen kell, vezetik a munkát, mintsem maguk fáradjanak. A földműveléstől különben annyira irtóznak, hogy még azok is, akik kereskedelembe nem bologulhatnak, inkább a kisiparra vetik magukat. A kiosztott gyarmatok igen kis része maradt csak a zsidóság kezében, de ezt sem maguk művelik, hanem keresztények által műveltetik. — Még a könnyebb fajta mezei munkától is irtóznak, amit például a galíciai zsidóság, noha kénytelenül, maga szokott végezni. Hofstädter azt ajánlja a kormánynak, hogy ha mindenáron zsidó földműveseket óhajt, zárja el a telepek elől az ipar és kereskedelemnek minden lehetőségét.

* **Rövid hírek. Miniszterekből tanárok.** Wlassics Gyula és Láng Lajos, a volt kormány tagjai ismét elfoglalják az egyetemen tanszékeiket. — *Kispapok lázadása.* Reljevóban (Bosznia) a gör. keleti szeminarium növendékei, mert a nekik kijáró alapítványi ingyen ruházatot nem a kellő minőségű anyagból kapták, azokat semmi rábeszélésre nem fogadták el. A dolog vége az lett, hogy a IV. évfolyam növendékeit kicsapták, mire a többi növendék is elhagyta az intézetet. — *Egy 48-as honvédezedes elhunyt.* Krivácsy József 48-as honvédezedes, a ki egy ideig Komárom várának is parancsnoka volt, tegnapelőtt meghalt Budapesten, 83 éves korában. — *Emberölés nagyban.* Egy svéd mérnök borzasztó hatású agyulöveget mutatott be Angliában. A löveg 10.000 lábnyira elrepül és ott szétrobban, a mikor ötven kisebb löveget röpönt szét minden irányban és további 2000 lábnyi távolságban szintén szétrobbannak. Hatása kiszámíthatatlan és kivédhetetlen. De épen ezért egy jelen volt ezredes szerint nagy hasznára lesz az emberiségre, mert döntő befolyással lesz a világbékére. — *Egy magyar találmány.* A mozgó járdát, a melyet magyar ember talált fel, legelőször a párisi világkiállításon mutatták be, — New-Yorkban rendes közlekedési eszközzé alkalmazzák. A vállalatnak a híres amerikai milliomos, Vanderbilt az alapítója. — *Királyi jubileum.* Tegnapelőtt volt 40 éve, hogy György király görög országot trónjára lépett. A nevezetes évfordulót megfelelő ünnepek között ülték meg.

Letzter József fényképészeti, festészeti és fényképnagyítási műtermében Piac-utca 44 szám, egy jó családból való értelmes fiatal ember tanulóul felvétetik.

x **Házasságközvetítéseket** legnagyobb diszkrétio mellett eszközöl Nagy Lajos magán-detektiv irodája Mester-utca 12. szám,

x **A tifusz járvány ellen** legbiztosabb **Iban** óvakodhatunk, ha avasujfalusi Orosz-ánvizet iszunk. Orvosok bizonyítják, hogy az Oroszlán savanyuviz minden bacillus tól menten tartja az emberi szervezetet. Az Oroszlánviz a legolcsóbb savanyuviz. Egy üveg ára 6 kr. Kapható egyedüli Schwartz-féle dohánytözsdeben Piac-utca 29. a. városházával szemben.

x **Kaiser Salamon** Debrecen, Hatvan-utca 2. szám. Résletfizetésre minden áremelés nélkül, évi lakással bíró hitelképes családoknak, uri, női divatárak, fehérneműek, férfi, fiu és leány ruhák, tükör és képek raktára.

* **Olvasóink figyelmébe** ajánljuk, hogy színehagyott avagy elpiszkolódott ruháikat olcsó árak mellett Konez Józsefnél estessék és tisztítsassák. Főútlelet Batihányi u. 2. sz. a. Műhely vár u. 7. sz. zenede során.

x **4-5 uriember** jó házi kosztot kaphat a Széchényi utca 20. sz. alatt.

Az Arany Bika kávéházában ma este Rácz Károly zene-kara játszik.

Mommsen meghalt.

— nov. 3.

Charlottenburgi távirat jelenti, hogy Mommsen Tivadar, a világhírű történetíró, akit a múlt pénteken szélütés ért, vasárnap reggel háromnegyed kilenc órakor meghalt.

Hatalmas, mélyeséges, originális, igazán teremtő szellem lobbant ki Mommsen Tivadarban. Nemcsak munkában, sikerekben, de időben is nagy életet élt. Kortársa volt Bismarcknak, csak 2 évvel született utóbb, és hívei közé tartozott már akkor, a mikor a Bismarck neve volt a leggyűlöletesebb név az egész német földön.

Illet is, hogy a kor legnagyobb történetírója, Rankét sem véve ki, megértse a kor legnagyobb politikusát s hívei közé szegődjék már akkor, amidőn az még csak vajudott roppant terveivel. — Mommsen falusi protestáns papnak volt a fia.

Schlesvigben született, a mely tartomány születése után még negyven esztendőnél tovább volt a dánok birtoka. Gording falu egyszerű luteránus papjának három fia volt, mind a három tudományos pályára lépett.

Tydiv és Agoston a filológiára adták magukat s többek voltak az átlag tudósnál. A harmadik fiu, Tivadar, a ki 1817 november 30-án született, jogot tanult s e tanulmányai között bűvölte meg egész életére a római históriát. — Hatalmas, csontos germán volt, birta a munkát s nem félt erejét olykor a végtelékig megfeszíteni. — Kielben járta az egyetemet, ahol egy pár neves professzor, Eucharid Osenbrügen nagy befolyással voltak egész pályájára, — Irónak és histórikusnak készült, közben

aztán egy ideig nevelősködni volt kénytelen. Volt ujságíró is.

Miután Altonában nevelősködött s miután három esztendőn át bebarangolta Olasz és Franciaországot, rövid ideig szülőföldjén politikai lapot szerkesztet. A szerkesztőségéből hívta meg a lipseai egyetem a római jog rendkívüli tanárának. A forradalom esztendejében, 1848 tavaszán történt ez. Ekkor már neves ember volt.

Még Kielben, az egyetemen írt a római kollégiumokról és szodalíciumokról azután Altonában egy más tanulmányt a római tribusok szerepéről a közigazgatásban.

Ezekből látható, hogy Mommsen nem habozott és nem tétozázott az írói pályán, mindjárt ifjan arra a térre lépett a melyen meg is maradt egész életében, hogy első tanulmányai már készülődés A rómaiak történetének megírásához,

Alig volt túl a negyven esztendőn, a mikor elkészült élete főmunkájával. A rómaiak történetének hat nagy kötetét, a melyet magyarra Toldy István fordított s a mely Akadémiánk kiadásában a múlt század hetvenes éveinek elején jelent meg, alig pár esztendő alatt írta meg, de a rákövetkező husz esztendő alatt egymásután nyolcszor adta ki. A könyv kelendősége nem minden esetben és nem épen csálhatatlan jele valamely munka klasszikus voltának, de ez esetben az volt. A rómaiak történetében Mommsen új, ismeretlen világot tárt föl az olvasónak, pedig a rómaiak történetét mindenki ismeri, hisz iskolás életünk javarésztét a római világ megismerésével töltjük.

Mommsen előtt a histórikusok rendszerint Livius könyveit írták át, előtte a római világ, kivált annak őskori része, a csodás, az érthetetlen, a poétikus világ tarka szövevénye volt. A rómaiak történetének rója, hogy építhessen, először csakányt fogott a kezébe, talpáig rombolta le elődjei pompás csarnokát, hogy helyébe talán kevésbé mutatós, — de annál szolidabb épületet emelhesen. A rómaiak története szerezte meg Mommsennek a berlini egyetem katedráját, a melyen 1858 óta, negyven esztendőnél huzamosabb időn át oktatott. Nagy munkáját többször dolgozta át, de csupán részleteiben, lényegében megmaradt úgy, a hogy először megírta. Írt azután is folyton, de többé nem olyan nagy keretben mozgó, olyan hosszú lélekzetű munkát a minő A rómaiak története, hanem egész sorozatát az igen becses, részben alapvető tanulmányoknak. Az írás mellett a római irott emlékek fölkeresése és publikálása volt életének egyik célja. Igen szerencsés kutató volt, olyan helyeken is talált mindig valamit, a hol a fölkeresés szem semmit sem látott. Livius könyveinek egyik legrégebbi szövegét neki köszönhetjük. Az epigráfiában, a föliratok római emlékek összegyűjtésében munkássága korszakot jelöl. Hogy e fajta emlékeket gyűjtse, bejárta a régi római birodalomnak majdnem egész területét, ilyen emlékért járt nálunk is, az epigráfia szerete hozta össze a római világ legalaposabb ismerőjét a mi Torma Károlyunkkal,

TÁVIRATOK.

A Tisza-kormány.

Budapest, nov. 2. Tallián Béla kijelentette, hogy a földmívelési államtitkári állást egyelőre nem szándékozik betölteni.

Apponyi Albert gróf ma rövid ideig a házban tartózkodott, intézkedéseket tett és elrendelte ott levő holmijának elszállítását.

Tallián Béla csak holnap, mikor miniszterri kinevezése már befejeződött fogja Dániel alelnöknek tudtára adni az alelnökségről való lemondását.

Holnap csupán az új miniszterek teszik le az esküt a király kezébe, a régi Lukács és Plósz nem. A holnapi közös kihallgatás után Tisza Istvánt a király újból fogadja külön kihallgatáson, hogy átvegye tőle a titkos tanácsosi esküt. Hir szerint a király Dániel Gábor alelnököt v. b. titkos tanácsossá nevezi ki.

A Times a magyar helyzetről.

London, nov. 2. A Times szövéteszi a magyarországi válságot és a következőket írja: A katonai kérdéseket úgy formulázták, hogy azokat a szabadelvű párt értekezletén mondott beszédek világosan mutatták. A Times kifejtve ő felsége előjogainak kérdését, megjegyzi, hogy ha Tiszának sikerül is Magyarország közvéleményét egy időre megnyugtatni, számítani kell annak a lehetőségével, hogy a Magyarországnak nyújtott engedmények Ausztriában ugyszólván lázas izgalmat idéznek elő. Ausztriában már azt a kérdést vitatják, hogy ilyen körülmények között elfogadható-e az új kiegyezés. Ez komoly kérdés. Már az is rossz előjel, hogy egyáltalában felteszik.

A függetlenségi-párt értekezlete.

Budapest, nov. 2. A függetlenségi párt ma esti értekezletén Polonyi Géza referált arról a beszélgetésről, melyet Lukács jelenlétében Tiszával folytatott. A beszélgetésben a békés megoldás esélyei kerültek szőnyegre. A megállapított pontozatok részletesen tartalmazták azokat a követelményeket, melyek teljesítése esetén az obstrukció leszerel. Tisza oda nyilatkozott, hogy a Tóth János indítványát a választási reformról tüzetes tanulmány tárgyává teszi. A ház feloszlását csak a legvégső esetben viszi keresztül, de a házszabály megváltoztatására törekszik. Az értekezlet köszönettel vette tudomásul Polonyi fejtegetéseit. A párt csak Tisza programbeszéde után hoz határozatot.

Az osztrák kormány jegyzéke.

Budapest, nov. 2. Az osztrák kormány jegyzékét intézett a magyar kormányhoz, melyben hivatkozva arra, hogy a Széll-kormány január 1-jére felmondta az oroszországi kereskedelmi szerződést, felkéri a magyar kormányt, hogy e szerződésekre vonatkozó intézkedéseit haladéktalanul megtegye.

A reichsrath összehívása.

Bécs, nov. 2. A reichsrathot a kormány e hónap végére vagy a jövő hónap elejére készül összehívni, de semmi esetre sem e hónap közepe előtt, hogy a tartománygyűlések bevégezhesék munkájukat. A parlament ülészakának megnyitása előtt a kormányban készülő változások nem fognak végbe menni.

Az egyetemi ifjuság tüntetése.

Budapest, nov. 2. Az egyetemi ifjuság holnap, kedden este 7 órakor gyülekezik az Egyetem-téren s lampionokkal a Kossuth Ferenc vezérlete alatt álló függetlenségi és 48-as pártkör elé vonul. Az ifjuság a Kecskeméti-utcán, Muzeum-köruton, Kerepesi-uton át halad az Erzsébet-körutra a pártkör elé. Ezután a Magyarország szerkesztősége elé vonul az ifjuság s az Oktogon téren oszlanak széjjel. A rendőrség a tüntetéshez szükséges engedélyt megadta.

Egy törvényszéki bíró ügye.

Temesvár, nov. 2. Csiszár Béla törvényszéki bíró ügyébe, a ki ismeretlen jogosultak bírói letéteit szabályellenesen kezelte, új fordulat állott be. Csiszárt ugyanis a kiállott izgalmak tolytán szélhűdés érte. Dr. Bobrov ügyvéd 11.000 koronát tett le biztosítékul.

Huszonöt ember tűzhalála.

New-York, nov. 2. A 11. Avenue egyik nagy bérházában ma délelőtt tűz ütött ki, melynek 25 személy, legnagyobb részt olaszok, estek áldozatul.

Orosz-Kínai ügy.

Peking, nov. 2. Rövid idő előtt az oroszok teljesítették a kivánságot és a rablót egy kínai tiszt előzetes vizsgálat nélkül lefejezte. Erre azt követelték az oroszok, hogy az illető tisztet öt nap alatt végezzék ki, különben Mukdent megszállják. A kínai külügyi hivatal ajánkozott, hogy az illető tisztet száműzi. Ez ügyben tárgyalt még az orosz követel, midőn az a jelentés érkezett, hogy megtörtént a megszállás. Hír szerint a kínaiak félreértették az oroszoktól kifizetett határidőt és azt hitték, hogy a határidő csak szombaton telik le.

Gabona tőzsde.

Budapest, nov. 2. Buzakinálat mérésélt, vételkedv korlátolt. — Kedvező irányzat mellett 30,000 métermázsa került forgalomba szilárdan tartott áron. Egyéb gabonanemek változatlanul tartottak. Idő: szép.

Buza áprilisra	7.75—76
Rozs „	6.65—66
Zab „	5.58—59
Tengeri „	5.29—30
Repce angusztusra	11.80—90

VAROSI SZINHÁZ

Nov. 3. *Bérlet B.*

F I F F I N

Daljáték 3 felv.

S Z E M É L Y E K:

Pitkins Phileas, gyáros	Virágháty Lajos
Mary, a leánya	Ráthonyi Tilla
Harry	Mezei Andor
Fifine	Felhő Rózsi
Mistress Hopkins	Havassi Szidi
Michel	Krémer Jenő
Miss Hopkins	Püspöki Rózsi
Kitty, szobaleány	Krémerné Lili
Lidy	Kendi Piroska

Holnap nov. 4-én:

A M I N T A F É R J

Bohózat 3 felvonásban.

Uj tűzifa raktár.

Van szerencsém a n. közönség becses tudomására hozni, hogy a **gyermek-menház mellett, a lóvasut telepén** új tűzifa raktárt rendeztem be a nál állandóan a legjobb minőségű tűzifát árusítok.

■ ■ A pontos ölezésért ■ ■
■ ■ felelősséget vállalok, ■ ■

Ugyanott vágott tűzifa is minden időben jutányosan kapható.

A n. é. közönség szives pártfogását kérve, tisztelettel

özv. Pollák Edéné.

Villanyos házi esengők

vész- és tűzjelzők, telefon berendezések és javítások feltűnő olcsó árban készül egy es fél evi jótállás mellett o

Rosenberg és Hammer

villanyszereseknél,
Debrecen, Piac-utca 2-ik szám,
a nagytemplom mellett.

Magy. kir. államvasutak.

155986—903 szám.

Hirdetmény.

Félaru vasuti jegy váltására jogosító arczképes évi igazolványok érvényesítése az 1904. évre.

A félaru vasuti jegy váltására jogosító arczképes évi igazolványok az 1904. évre idejekorán leendő érvényesítésük végett a magyar királyi államvasutak igazgatóságához (VI. ker. Andrássy ut 73—75 sz.) már f. évi október hó 20-ától kezdődőleg beküldhetők azok az igény jogosultak pedig, kik a f. év. ben ily igazolvány birtokába nincsenek de ilyet az 1904. évre váltan kívának az igazolvány kiállítását ugyancsak a fenti időponttól kezdve kérelmezhetik.

Nehogy tehát az igazolványok érvényesítése, illetve az újak kiállítása körül késedelem merüljön fel: figyelemztetjük az érdekelteket hogy az érvényesítés kieszközlését, illetve az új igazolványok kiállítását az előirt módon mielőbb kéremermezzék.

A nyugdíjasok lakhelyükre illetékes közigazgatási hatóság által nyugdíjas minőségükre és azt hogy díjazott tisztséget vagy fizetéssel járó hivatalt nem viselnek, folyamodványaikra igazoltatni tartoznak.

Budapest 1903 október hóban
A magyar királyi államvasutak igazgatósága.

(Utánnyomás nem díjaztatik.)

Thea

**sütemények és
cukorka külön
legességek**

mindig frissen és nagyválasztékban kaphatók

Riesz Lipót

cukrásznál.

Piac-utca.

ÚJDONSÁGOK

KARDOS LÁSZLÓ Kossuth-utca
üzletében 9. sz.

- Szőnyegek minden faja.
- Pokrócok minden faja. o
- Butorszövetek nagyválasztékban o o o
- Linoleumok minden faja.
- Szövet függönyök m. faja
- Csipke függönyök m. faja
- Agyterítők minden faja.
- Asztalterítők minden faja.
- Flaneltakarók és utazópokrócok minden faja. o
- Bőrvásznak és padlóparquetek mindenfaja. o o o

Több rendbeli érmekkel kitüntetve!

Alapított 1875. évben.

Egyedüli butorgyár Debrecenben.

SCHVARGZ VILMOŞ

cs. és kir. udvari butorgyáros és a legujabb szabadalmazott asztalok gyártója.

Üzlethelyiség: Piac-u. 71.
Gyártelep: Szalka-u. 5.
Teljes lakberendezések állandó kiállításán. — Egyszerű, de kitűnő minőségű, saját készítményű butorok, a legfényesebb kivitelig, legolcsóbb árban.

Költségvetések, rajzok, mintákkal készséggel, díjmentesen szolgálok.

MIHALOVITS-féle

Harmat-Crème

Arcszépítő kenőcs.

- Harmat-Crème a legjobb arcszépítő s kézbőr-ápoló kenőcs, mely üdév, puhává, fehérre teszi az arc bőrét.
- Harmat-Crème sem ólmot, sem higanyt nem tartalmaz s teljesen ártalmatlan hatású.
- Harmat-Crème nappal is használható, miután nem zsíroz s a poudert jól állja.
- Harmat-Crème nem teszi fényessé az arcot s fehéríti a bőrt.
- Harmat-Crème kiváló jó hatású mindennemű bőrbajoknál; pattanások s mitesszerek (bőrtüskék) elmulasztására, napégette s szélkifujtás arconál, s kéznél.
- Harmat-Crème teljesen zártalan, habszerű, jó illatú arcszépítő egy tégelyének ára egy korona.
- Harmat-Szappan, mely a Crème hatását fokozza, darabonként 35 kr.
- Készítők: MIHALOVITS I. gyógyszerésznél Debreczenben.

ÚJ VÁLLALAT!

Van szerencsénk a nagy-
érdemű közönség becses
tudomására hozni, hogy — **vizvezeték,
légszusz,**
fürdőberendezés, cösetek, csa-
fornázás, szivattyúk, lég- és gáz-
motorok felszereléseit és bádogos
műhelyt rendeztünk be. ○ ○

Elvállalunk minden e szakmába vágó új beren-
dezéseket szakértelmű kivitelben, jótállás mel-
lett. Elfogadunk javításokat és átalakításokat

A n. é. közönség szives pártfogását tisztelettel kérve:

Péterfia-utca 19. szám.

Máthé és Ladányi,

Telefon szám 321.

vállalkozók.

Székelyföldi elsőrangú természetes alkalikus sós savanyúvíz.

A „Málnási Mária Forrás” kiváló köptető és étvágyemelő szer.

Javasolva:

a torok, gége, légcső heveny és idült hurutjainál, a
tüdőtuberculosis minden stadiumában, a gyomor és
bélhuzam hurutos bántalmainál, vérszegénységnél,
köszvény és izom csuznál.

Kapható:

Geréby Fülöp utódai, — Kontsek Gézánál, minden
gyógyszertárban, drogueriában és fűszerkereskedésben.

Kutkezelőség: BRANCO.

A külföldi Selters, Gleichenberg, Emsi drágább
vizeket bizonylatok szerint jóval felülmúlja. —
Tisztán, felényi borral, tejjel összeöntve iható.

A magyar kir. belügy. Miniszter ur 36890/1902.számú
rendeletével a Málnási Mária Forrás számára a gyógy-
forrás elnevezést engedélyezte.